

EU-OV PROJEKT TAKE IT SLOW

# Knežev dvor postaje multimedijalni centar jadranske baštine

PRIPREMILA:  
Anđela Bogdan

U sklopu EU-ova projekta TAKE IT SLOW pilot-područje poluotoka Pelješca dobit će interpretacijski centar u Kneževu dvoru u Stonu, gdje će se vrijednosti gastronomije u baštinske i umjetničke smislu prezentirati inovativnim i kreativnim sadržajem

## Strateški bilateralni projekt Hrvatske i Italije

“Smart and Slow Tourism Supporting Adriatic Heritage for Tomorrow” (TAKE IT SLOW) strateški je bilateralni projekt Hrvatske i Italije osmišljen s ciljem upravljanja i promocije Jadrana kao zelene, pametne, održive i dostupne prekogranične turističke destinacije. Nositelj je projekta Dubrovačko-neretvanska županija uz tehničku podršku Regionalne agencije DUNEA, a projektni partneri su Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije, Javna ustanova Razvojna agencija Šibensko-kninske županije, Sveučilište u Zadru, Istarska županija, PROMOTURISMOF-VG, Regija Veneto – Odjel za turizam, Razvojna agencija Regije Marche, Regija Molise i Javni teatar Apulije – Regionalni konzorcij za umjetnost i kulturu.

TAKE IT SLOW je strateški bilateralni projekt Hrvatske i Italije osmišljen s ciljem upravljanja i promocije Jadrana kao zelene, pametne, održive i dostupne prekogranične turističke destinacije

Projekt je pripremila Regionalna agencija DUNEA u sklopu projekta “Znanjem do EU fondova” u sklopu kojega je osmišljen četverogodišnji plan podrške jačanju kapaciteta za pripremu i provedbu EU-ovih



EU projekt TAKE IT SLOW strateški je bilateralni projekt Hrvatske i Italije

projekata te strateškome planiranju i regionalnome razvoju. Fokus projekta je na malim zajednicama na otocima, obali i unutrašnjosti uz Jadransko more bogatima materijalnom i nematerijalnom baštinom koje su očuvale autentični životni stil prilagođen svom prirodnom okružju. UNESCO je zaštitio mediteransku prehranu, umijeće gradnje suhozida, klapsko (a capella) pjevanje te neke navike, znanja i vještine stanovništva koje će u sklopu projekta TAKE IT SLOW putem kreativne i kulturne industrije biti interpretirane i predstavljene turistima kao inovativan turistički proizvod. Projekt se počeo provoditi 1. lipnja 2020., a trebao bi trajati do 30. lipnja 2023. Vrijednost projekta je 3.764.695 eura, od čega 85 posto čine sredstva iz Europskog fonda za regionalni razvoj, a Dubrovačko-neretvanska županija na raspolaganju ima 869.230 eura.

U sklopu toga projekta osmišljavaju se jednostavna rješenja za upravljanje mikroturističkim destinacijama kako bi se lokalne zajednice mogle nositi s utjecajima (masovnoga) turizma, ali i očuvale



U sklopu projekta osmišljavaju se rješenja za upravljanje mikroturističkim destinacijama



Pogled na gradsku jezgru grada Stona (Foto: Mario Babarović)

baštinu i životni stil. Osnovu projekta čini prekogranična platforma poduzetnika, javnoga i znanstvenoga sektora Hrvatske i Italije koji rade na poticanju izvrsnosti i inovacija u lancu vrijednosti u turizmu baziranome na konceptu pametne specijalizacije. Tako će, među ostalim, deset poduzetnika dobiti podršku u procesu stjecanja certifikata za organski uzgoj tradicionalnih proizvoda, bit će formirani prekogranični koncept-klasteri, bit će organizirana predstavljanja najboljih usluga i proizvoda, ali će biti proveden i niz znanstvenih istraživanja na temu vina, maslinova ulja, soli, školjaka i sličnog.

Do sada je održan čitav niz aktivnosti, radionica i skupova, studijskih putovanja, prezentacija i gastronomskih događanja kojima se promovira mediteranski jadranski stil života. Jedan od simbola toga projekta jest rekonstrukcija Kneževa

dvora u Stonu i uspostavljanje multimedijalnoga centra jadranske baštine.

### Obnova i prenamjena Kneževa dvora u Stonu

U sklopu projekta Dubrovačko-neretvanska županija u suradnji s Općinom Ston uspostavlja moderni multimedijalni interpretacijski centar jadranske baštine u Kneževu dvoru u Stonu. Naime, u toj općini, unatoč turističkim i razvojnim potencijalima poput bogate kulturno-povijesne baštine i enogastronomске ponude, mediteranske klime, očuvanoga okoliša i povoljnoga prometnog položaja, turizam još uvijek nije dovoljno razvijen zbog čega još nije u dovoljnoj mjeri postao generator socioekonomskoga napretka toga kraja. Današnjemu posjetitelju Stona teško je na prvi pogled dočarati da se nalazi, po važnosti i veličini, u dru-

gome gradu Dubrovačke Republike. Grad Ston je, slikovito rečeno, ključ čitavoga poluotoka Pelješca, jer on brani kopnenu prevlaku koja spaja poluotok Pelješac s kopnom te je zbog svojega iznimnog geografskog i strateškog položaja koji zauzima bio oduvijek zanimljiv.

### U sklopu projekta uspostavlja se moderni multimedijalni interpretacijski centar jadranske baštine u Kneževu dvoru u Stonu

Miran gradić, izoliran i uspavan, sve do početka 19. stoljeća bio je ekonomsko, političko, vojno, crkveno, kulturno i prometno središte zapadnoga dijela dubrovačke državnice. Ston je bio dio Dubrovačke Republike sve do njezine propasti 1808., kada je nakon kratkotrajne francuske okupacije postao dio Austrijskoga Carstva (kasnije nazvanoga Austro-Ugarska), u čijem je sastavu ostao sve do 1918. Premda je Ston postao središte općine, grad je gubio na važnosti, biskupija je ukinuta, a dio zidina oštećen je radi iskorištavanja kamena. Njegova spomenička vrijednost prepoznata je tek u 20. stoljeću ponajviše zahvaljujući zalaganju poznatoga dubrovačkog povjesničara Lukše Beritića koji je poveo akciju spašavanja i obnove brojnih stonskih spomenika kulture.

Ston je građen po uzoru na Dubrovnik: ima svoj Knežev dvor, Biskupsku palaču, Glavnu stražu, katedralu, Minčetu i Placu. Dubrovčani su ga unaprijed zamislili kao



Pogled na Knežev dvor u Stonu



Za vrijeme Dubrovačke Republike dvor je služio kao knežev stan i zatvor

urbanističku cjelinu i kao cjelinu su ga i izgradili. To ga čini posebnim i jedinstvenim na našim prostorima, a nevjerojatan sklop stonskih zidina, čija je izgradnja počela odmah po dolasku Stona u vlast Dubrovčana, najdulji je fortifikacijski sklop u Europi. Rekonstrukcija stonskih zidina, koja je provedena u sklopu EU-ova projekta "Povijest na zrnu soli", detaljno je prikazana u *Građevinaru 10/2018*.

Knežev dvor u Stonu je u sklopu kulturno-povijesne cjeline Stona zaštićeno kulturno dobro. Njegov povijesni i kulturni značaj prirodno se veže za njegovu javnu i društvenu namjenu. Za vrijeme Dubrovačke Republike, točnije od izgradnje 1335. do 1815., Knežev dvor služio je kao stan za stonskoga kneza i kao zatvor. U njemu je živio i djelovao "knez Stona", dubrovački plemić kojega je Senat na određeno vrijeme upućivao iz Dubrovnika u Ston da tamo obavlja sve administrativne i sudske poslove u ime dubrovačkoga kneza te da organizira obranu toga područja. Stonski knezovi bili su birani među sposobnijim

plemićima, koji su osim državičkim vještinama morali vladati vojnim vještinama. U Kneževu dvoru nalazili su se sjedište uprave stonske knežije i stan kneza. U to su vrijeme stanovnici Stona bili uglavnom slobodni seljaci. Pored njih u gradu su živjeli trgovci i obrtnici, vlastela koja je tamo obnašala dužnosti kneza, kaštelani i *ofičali* u solani i carinarnici.

Dvor nije zadržao svoj izvorni oblik zbog nekoliko obnova i pregradnji, među kojima su značajnije bile one iz 16. stoljeća, nakon Drugoga svjetskog rata i nakon potresa 1996. Iako je mnogo puta bio pregrađivan i mijenjan, Knežev dvor ipak je zadržao svoju osnovnu jezgru. Međutim, prostorna organizacija toga objekta puno je starija. Objekt je imao javnu i društvenu namjenu te se koristio za održavanje raznih kulturnih događanja. U zgradi koja se nalazi unutar stonskih zidina, smještenih nadomak utvrde Kašio i crkve sv. Vlahi, bit će uređena dvorana za društvena događanja, izložbe i prezentacije bogatstva kulture i gastronomije.

Interpretacijski centar služiti će kao multidisciplinarni, multimedijalni prostor u kojemu će kroz različite vidove umjetnosti, dizajna, prezentacije i događanja biti predstavljani tipični proizvodi, tradicionalna obrada zemlje i proizvodnja, običaji, način života i sama destinacija.

**Dvor nije zadržao svoj izvorni oblik zbog nekoliko obnova i pregradnji, među kojima su značajnije bile one iz 16. stoljeća, nakon Drugoga svjetskog rata i nakon potresa 1996.**

Početkom travnja 2023. potpisani su ugovori za građevinske radove u Kneževu dvoru u Stonu i za stručno-tehnički nadzor. Kroz projekt TAKE IT SLOW bit će odrađena prva faza radova koja obuhvaća dio zgrade Kneževa dvora, a odnosi se na uređenje multifunkcionalne dvorane u prizemlju s pripadajućim sanitarnim



Knežev dvor preuređuje se u multimedijalni centar za posjetitelje



Pogled na atrij Kneževog dvora

čvorom. Potpisana vrijednost ugovora za građevinske radove s izvođačem, tvrtkom *Posta d.o.o.*, iznosi 381.060 eura, a usluga stručno-tehničkog nadzora, vrijedna 8.137,50 eura s PDV-om povjerena je tvrtki *Geoing d.o.o.* Potpisivanju ugovora prethodila je izrada projektno-tehničke dokumentacije: konzervatorskoga elaborata i glavnoga projekta arhitekture. Dubrovačko-neretvanska županija i tvrtka *ARD d.o.o. Metković* sklopili su početkom 2021. ugovor o izradi konzervatorskoga elaborata za uspostavu interpretacijskoga centra u Stonu. Konzervatorski elaborat uključuje kulturnu i povijesnu obradu Kneževa dvora u Stonu, gdje će biti uspostavljen multidisciplinarni i multimedijalni prostor.

Dakle, Knežev dvor u Stonu osmišljen je kao interpretacijski centar koji treba doprinijeti očuvanju, valorizaciji i promociji prirodne i kulturne baštine Stona i Pelješca, posebno one vezane uz proizvodnju i posluživanje hrane i vina. Cilj toga centra jest upoznati goste s bogatom prirodnom i kulturnom baštinom te će ujedno biti polazna točka za daljnje istraživanje Pelješca, otoka i ostalih dijelova Dubrovačko-neretvanske županije. Svi radovi trebali bi biti dovršeni do 30. lipnja 2023. Osim prenamjene Kneževa dvora u Stonu, u sklopu EU-ova projekta TAKE IT SLOW bit će uređen pristupni put do srednjovjekovnoga kompleksa Pustinja

Blaca na otoku Braču, virtualni muzej i kreativni centar u Momjanu te muzej na otvorenome u okolici Šibenika. Projekt TAKE IT SLOW poticat će zaštitu i promociju krajolika, ruralne arhitekture, gastronomije i stila života kroz održive turističke proizvode, kreativne industrije, umjetnost i ICT tehnologije te će razviti alate za pravodobno reagiranje na zahtjeve turističkoga tržišta.

### Zaključne napomene

Premda Ston i Mali Ston, jednako kao Cavtat ili Rijeka Dubrovačka, svojim bogatim graditeljskim nasljeđem još i danas

svjedoče o iznimnoj organizaciji života i rada u nekadašnjoj Dubrovačkoj Republici, oni dosad nisu našli mjesta u organiziranim turističkim itinererima. Budući da je Ston izgubio onu funkciju koju je nekoć imao kao središte svojega područja, možda će se zahvaljujući ulozi urbanoga središta širega turističkog područja moći održati i potaknuti ono što gradu zaista treba – suvremeni rast i razvoj. Povećanje dostupnosti baštine u logističkome, ali i u informacijskome smislu prioritet je europskoga Programa prekogranične suradnje Italija – Hrvatska, a kroz projekt TAKE IT SLOW Dubrovačko-neretvanska županija ulaže u obnovu Kneževa dvora u Stonu i u predstavljanje života na Pelješcu i prepoznatljivih proizvoda kao što su malostonska kamenica i plavac mali. Jačim aktiviranjem Kneževa dvora u Stonu u smislu kulturnoga i društvenoga središta grada bit će reaktiviran danas vrlo zapušten dio s njegove južne strane.

### Izvori:

- Projektna dokumentacija DNŽ, Dunea
- <https://www.italy-croatia.eu/web/take-it-slow>
- <https://www.italy-croatia.eu/web/take-it-slow/-/take-it-slow-2023-calendar>
- <https://hrcak.srce.hr/file/252099>
- <https://opcina.ston.hr/povijest/>

### Fotografije:

- DNŽ, Dunea, Mario Babarović, Boris Kačan



Cilj projekta je povećanje dostupnosti kulturne baštine u logističkome i u informacijskome smislu